

Fašizmus ako krajná pravica? Kto je autorom výroku: Socializmus mám v krvi?

Grzegorz Kucharczyk

10. februára 2021 ✝ **Politika**

Socializmus mám v krvi. Kto to povedal? Radikálny aktivista Kominterny? Kdeže! Sú to slová Benita Mussoliniho, zakladateľa fašistického hnutia.

Dá sa povedať, že Mussolini nasiakol socializmom už doma, v rodine. Predovšetkým vďaka svojmu otcovi Alessandrovi Mussolinimu, zámočníkovi združenému v Prvej internacionále. Už svoje meno budúci diktátor fašistického Talianska dostal na počesť vodcu mexickej revolúcie, ktorá vyvrcholila popravou cisára Maximiliána Habsburga (jeho druhý syn, Arnaldo, dostal meno po hereziarchovi z 12. storočia – Arnoldovi z Brescie).

Keď *duce* po rokoch spomínal na svojho otca, s nehou hovorieval, že v „*jeho mysli a srdci vždy pulzovali socialistické teórie, pre ktoré žil*“. Tieto teórie, spolu s tvrdým antikatolicizmom, odovzdal mladému Benitovi, ktorý pokračujúc v rodinnej tradícii, sa pripojil k talianskemu socialistickému hnutiu (do socialistickej strany vstúpil v roku 1900, už ako sedemnásťročný), zároveň si skúšal sily ako novinár (samozrejme v socialistickej tlači) a spisovateľ. „Antiklerikálna posadnutosť“ Benita Mussoliniho sa ukázala práve v jeho románových „dielach“ vyznačujúcich sa grafomanstvom a pornografiou: *Claudia Particelli*, *milenka kardinála* a *Ján Hus, muž pravdy* (ako vidno, Benito zdedil po otcovi náklonnosť k stredovekým hereziarchom).

Mussolini presviedčal svojich socialistických súdruhov, že podmienkou členstva v strane musí byť úplný rozchod kandidátov s kresťanstvom. Sám robil, čo mohol, aby šiel príkladom v tom, čo požadoval od druhých. Verejne sa rúhal Kristovi nazývajúc Ho *ignorantským Židom a trpaslíkom oproti Budhovi*. Mussoliniho obľúbeným „testom“ bola výzva Bohu, aby naňho zoslal blesk a tak dokázal, že existuje.

V roku 1910 Talianska socialistická strana z iniciatívy súdruha Benita Mussoliniho prijala rezolúciu vyzývajúcu svojich členov, pod trestom vylúčenia zo strany, a ich deti, aby sa zriekli katolicizmu. Ako vieme, Mussolini chcel ešte viac, aby sa socialisti rozišli s kresťanstvom ako takým. Pred prvou svetovou vojnou bol budúci tvorca „talianskeho impéria“ medzi talianskymi socialistami nielen nekompromisným bojovníkom proti „tyranii Cirkvi“, ale aj vyhláseným pacifistom. Od roku 1902 Mussolini hlásal odpor proti talianskemu „militarizmu“ (rozumej: povinnej vojenskej službe, pred ktorou utiekol do Švajčiarska) z bezpečného helvétskeho azylu.

Mussolini a Lenin

Mussolini zostal vo švajčiarskom exile do roku 1911. Hneď nato sa stal redaktorom periodika *La lotta di classe* (Triedny boj), ktoré sa stalo platformou pre jeho socializmus, antikatolicizmus a tiež pacifizmus. Na jeho stránkach vyzýval na odpor formou generálneho štrajku proti vojenskej angažovanosti Talianska v

Líbyi. Za protivojnovú propagandu bol redaktor *Triedneho boja* odsúdený na rok väzenia; po odvolacom konaní mu bol trest znížený na päť mesiacov. To mu nebránilo, aby po prepustení nevystupoval ako mučeník za „socializmus a mier“. Jeho postoj oceňovali aj súdruhovia z Talianskej socialistickej strany. Jeden z nich, Orlindo Vernocchi, počas slávnostného privítania Mussoliniho po prepustení z väzenia, povedal: „*Od dnešného dňa, Benito, si nielen zástupca socialistov z Romagna, ale aj duce (vodca) všetkých revolučných socialistov v Taliansku*. Mussolini sa tak stal po prvýkrát *Il Duce* – vodcom. Aj keď sa onedlho rozíde so socialistickou stranou, stále bude stáť na čele revolúcie.

Vo Švajčiarsku sa Mussolini stretol s početnou skupinou socialistických politických utečencov nielen z Talianska, ale aj z Ruska. V tom čase sa zoznámil okrem iných s Anželikou Balabanovovou, Leninovou blízkou spolupracovníčkou a po roku 1919 vysokou funkcionárkou Kominterny (Tretia komunistická internacionála). Nie je známe, či vo Švajčiarsku došlo k priamemu stretnutiu dvoch socialistických aktivistov, Lenina a Mussoliniho, jedna vec je však istá: vodca sovietskeho štátu neskrýval obdiv k tvorcovi talianskeho fašizmu. Podľa bolševického vodcu bol Mussolini jediný pravý taliansky revolucionár. A ak máme uveriť autorke prvého životopisu duceho (a jeho milenke) Margherite Sarfattiovej, Lenin vraj povedal: „*Mussolini? Veľká škoda, že sme ho stratili! Je to silný muž, ktorý by doviedol našu stranu (v Taliansku) k víťazstvu.*“

Mussolini, rovnako ako Lenin, si rýchlo uvedomil veľkú dôležitosť Veľkej vojny rozpútanej v roku 1914 pre revolúciu. Bolševici šli za svojím cieľom hlásajúc heslo „imperialistickej vojny“ a „okamžitého mieru“, zatiaľ čo Mussolini postupoval opačne. Z radikálneho pacistu sa stal odhodlaný militarista, ktorý od roku 1915 na stránkach denníka *Il popolo d'Italia* (Ľud Talianska) vyzýval podporovať rozhodnutie talianskej vlády vstúpiť do vojny na strane Dohody a dobrovoľne sa prihlásiť do talianskej armády.

Mussoliniho bývalí stranícki súdruhovia jeho krok označili za zradu a v novinách pod obrázok svojho bývalého súdruha položili otázku: „*Chi paga?*“ (Kto mu platí?) Mussoliniho, v čase „zrady“ redaktora *Avanti*, najväčšieho socialistického denníka v Taliansku, to neodradilo. Na stránkach svojich nových novín odpovedal: „*Nech sa stane čokoľvek, o mňa sa nebojte. Dvanásť rokov v (socialistickej) strane by malo byť dostatočnou zárukou mojej socialistickej viery. Socializmus mám v krvi.*“

O zmene základných politických princípov nemohlo byť ani reči: „*Myslíte si, že sa ma môžete zbaviť, ale uvidíte, že sa vrátim. Som a zostanem socialista a moje presvedčenie sa nikdy nezmení! Mám ho v kostiach*. Na vinete *Il popolo d'Italia* bol pôvodne nápis: *Socialistický denník*, ktorý bol zmenený až neskôr.

Podobne ako Lenin, aj Mussolini veľmi dobre vedel, že svetová vojna bude znamenať koniec „imperialistickej vlády“. Preto na stránkach novín neprestával vyzývať: „*Proletári, podte s nami do ulíc a na námestia a kričte: Preč so skorumpovanou obchodnou politikou talianskej buržoázie! Nech žije vojna za oslobodenie ľudu!*“

Vojna mala pre Mussoliniho, ktorý neskrýval svoje protikatolícke názory, ešte jedno čaro – hlavným protivníkom Talianska počas prvej svetovej vojny bola katolícka Habsburská monarchia – vždy *bete noire* talianskej ľavice – počnúc Mazzinim a Garibaldim až po Mussoliniho.

Čo chceli fašisti?

Redaktor *Il Popolo* nechcel vystúpiť z červenej električky, chcel iba zmeniť jej názov. V čase vojny však písal, že v záujme záchrany socializmu treba (socialistickú) stranu zlikvidovať. A toho sa aj držal. Programové vyhlásenie *Fasci di Combattimento* (Bojové zväzky), ktoré založil Mussolini v marci 1919, obsahovalo jednoznačný ľavicový socialistický program bez toho, aby v ňom slovo *socialistický* bolo čo len jedenkrát spomenuté. Fašistické hnutie vstupujúce na politickú scénu teda požadovalo: zrušiť hornú komoru talianskeho parlamentu, zrušiť všetky šľachtické tituly, zaviesť minimálnu mzdu a osemhodinový pracovný deň, zaručiť právo na skorší dôchodok pracovníkom, ktorí pracujú na nebezpečných pracoviskách (napríklad baníkom), zaviesť progresívnu daň z kapitálu, ktorej cieľom malo byť – ako sa uvádza vo fašistickom programe z roku 1919 – *jednorazové čiastočné vyvlastnenie všetkých bohatých*. Fašisti navyše požadovali, aby štát pod hrozbou vyvlastnenia nútil všetkých vlastníkov pôdy, aby na tejto pôde pracovali sami. Okrem toho sa pôda mala bezplatne prideliť roľníckym družstvám alebo združeniam vojenských veteránov.

Prvý program fašistickej strany odzrkadľoval aj pretrvávanie antikatolíckeho presvedčenia jej zakladateľa. V roku 1919 boli vznesené požiadavky na konfiškáciu všetkého majetku patriaceho reholiam a na zavedenie *dôsledne sekulárneho* systému školstva s cieľom povzniesť *morálne a kultúrne podmienky proletariátu*.

Zároveň, teda v prvých rokoch po skončení prvej svetovej vojny, došlo k urputnému sporu o vládu a kontrolu nad talianskou ulicou, ktorý bol o to ostrejší, že medzi sebou súperili tri odnože ľavicového hnutia: socialisti, komunisti a fašisti. Podobná situácia nastala o niekoľko rokov neskôr v Nemecku, keď komunisti a národní socialisti súperili o kontrolu nad „masami“. V Taliansku aj v Nemecku zvíťazili ľavicové strany nového typu (dalo by sa povedať, že nová ľavica). Socializmus bol zachránený, strana zabitá (vrátane časti jej funkcionárov).

Talianske „kvetinové deti“

Jednou z požiadaviek fašistickej strany figurujúcich v programe z roku 1919 bolo zníženie veku pasívneho volebného práva na osemnásť rokov (fašisti zároveň požadovali rozšírenie volebného práva na ženy). Podobne, ako pre všetky formy ľavice, od jakobínov cez komunizmus, národný socializmus až po „novú ľavicu“ 20. storočia zbožňujúcu „deti kvetov“, aj pre fašizmus bol charakteristickým prvkom politickej doktríny a praxe **kult mladosti a mládeže**. Nie je náhoda, že oficiálna fašistická hymna *Giovinezza* (Mladosť) bola hymnou chvály *mladosti, tejto jarnej krásy*. Počas Mussoliniho diktatúry fašistická propaganda stále prichádzala s novými sloganmi, ktoré zdôrazňovali, že fašistické Taliansko je *mladé Taliansko*. Vo fašistickej tlači sa písalo, že *celé Taliansko má dvadsať rokov* a požadovalo *uvoľniť priestor mladým*. Oficiálna prednáška o fašistickej doktríne publikovaná v roku 1934, uvádzala: „*Mladí sú čistou, nefalšovanou silou revolúcie. Stelesňujú nadšenie i nezištnosť (...) Fašistický aktivista, ktorý si zaslúži dôveru mladých, je vyvoleným synom revolúcie, pravdivým novým Talianom.*“

Kult mladosti a zdravia

zdroj: Store norske leksikon

Netreba zabúdať, že fašizmus bol v čase svojho zrodu jednoducho mládežníckym hnutím. Od roku 1917 hlásal Mussolini heslo *zákopokracie* (*trincerocrazia*). Boli to bojovníci, koniec koncov mladí ľudia, ktorí mali rozhodovať o budúcnosti Talianska. Predovšetkým oni boli iniciátormi prvých *fasci*. Práve oni by sa podľa fašistickej politickej mytológie stali akousi *stratenou generáciou* nebyť Mussoliniho, *princeps iuventutis* (vodcu mládeže).

„Stratená generácia“ (alias generácia X), mládež bojujúca so *sviňami* v uliciach a v komúnach prežívajúca odlišné (čiže revolučné) stavy vedomia, to všetko evokuje asociácie predovšetkým s ľavicovou generáciou roku 1968. Rok 68 sa v skutočnosti začal oveľa skôr.

K skutočnému prepuknutiu kultu mládeže došlo v Taliansku (pričom Taliansko nebolo výnimkou) počas prvej svetovej vojny. Idolom talianskej mládeže sa stal vtedajší najväčší taliansky básnik Gabriele D'Annunzio. Priateľ futuristov a nepriateľ parlamentnej demokracie bol od roku 1915 popri Mussolinim najväčším propagátorom zapojenia Talianska do Veľkej vojny. V nadväznosti na *Kázeň na hore* vtedy napísal: „*Blahoslavení, ktorí majú dvadsať rokov, čistú myseľ, pevné telo, odvážnu matku.*“ Po skončení vojny sa D'Annunzio stal autorom ikonického sloganu „stratenej generácie“ talianskych bojovníkov, *zmrzačeného víťazstva* (*vittoria mutilata*).

Ešte pred Mussolinim sa tento avantgardný básnik pokúsil o záchranu „stratenej generácie“. Tomu mala slúžiť ním organizovaná slávna výprava dobrovoľníkov na Fiume (Rijeka) v septembri 1919. Spravidla sa interpretuje ako prejav rastúceho talianskeho nacionalizmu. A oprávnene. Je potrebné však dodať, že viac ako ročná prítomnosť D'Annunzia (vyzdvihovaného ako veliteľa) a tisícov jeho mladých nasledovníkov v tomto jadranskom prístave je zároveň aj archetypom spôsobu života všetkých neskorších „kvetinových detí“.

Fiume pod D'Annunziom sa stalo jednou veľkou anarchistickou komúnou, v ktorej panoval „vlastenecký chaos“ a vládli „svätí chuligáni“. Títo chuligáni nepochádzali výlučne z Talianska. V rokoch 1919–1920 priťahovalo Fiume cudzincov lačných po zážitkoch, rovnako ako ich dnes priťahuje naháňačka s býkmi v San Fermin v Pamplone. Jeden z Angličanov takto spomínal na svoj pobyt vo Fiume: „*Zdá sa, že každý nosil uniformu podľa vlastnej tvorby; niektorí mali brady a oholené hlavy ako Veliteľ; iní holdovali móde veľkých štíc dlhých pol stopy padajúcich z čela a čierneho fezu na hlave (...) a uprostred tohto mladého a trúfalého davu sa špacírovali dvaja veteráni v garibaldiovských uniformách s červenými košľami a dlhými sivými vlasmi.*“

Gabriele D'Annunzio

zdroj: Store norske leksikon

Taliansky účastník eskapády vo Fiume si zase do denníka poznamenal toto: „*Vstávame o ôsmej a trochu sa hráme, potom jeme špagety a prechádzame sa po meste, kde sú ženy lacné (...), nikto nikdy nám tu nekáže a platia nám 1,50 na deň. Potom večer pitie v krčmách a opäť ženy, v noci ešte lacnejšie.*“

Ako vidno, heslo *Zakázané zakazovať* bolo v komúne *Fiume* úspešne zavedené takmer pol storočia predtým, než sa objavilo v máji 1968 v Paríži. Drvivá väčšina „kvetinových detí“ z Fiume sa potom pridala k rodiacemu sa fašistickému hnutiu Benita Mussoliniho. Dá sa povedať, že fašizmus v čase svojho zrodu nebol len hnutím mládeže, ale priam avantgardou hnutia hippies.

Fašizmus je nepretržitá revolúcia

Mussolini po prevzatí moci o sebe a svojich priaznivcoch hovoril: „*Nie sme konzervátormi minulosti, ale zvestovateľmi budúcnosti.*“ V tlači a vo fašistickej literatúre sa bežne používali názvy *fašizmus* a *revolúcia* ako synonymá. Ako napísal Ruggiero Zangrandi: „*V prvom rade fašizmus (...) nie je reakčný, ale revolučný, fašizmus je revolúcia par excellence, je to kontinuálna revolúcia.*“ Niet preto divu, že fašistická tlač po roku 1922 zdôrazňovala paralely medzi fašizmom a Francúzskou revolúciou. Zaznel dokonca nápad, aby podľa vzoru jakobínov aj v Taliansku zrušili kresťanský kalendár a zaviedli nový, ktorý by počítal čas fašistickej éry, od pochodu na Rím 29. októbra 1922.

Aj keď navonok bolo deklarované nepriateľstvo voči *barbarskému bolševizmu*, zo správ o Sovietskom zväze Lenina a Stalina bolo cítiť neskrývaný obdiv voči *energii*, s akou sa pustili v Rusku po roku 1917 do budovania *novej spoločnosti*. Samotný Mussolini v rozhovoroch s nemeckým spisovateľom E. Ludwigom pripustil, že *v tomto ohľade by Rusi mohli slúžiť ako príklad*. Pripomeňme, že Mussoliniho Taliansko ako tretia krajina v Európe (po Nemecku a Veľkej Británii) uznalo bolševický režim a duce bol údajne veľmi nespokojný, že sa talianska diplomacia nechala v tomto predbehnúť Britmi. Leninove sympatie k Mussolinimu boli spomenuté už vyššie. Lenin napokon v tomto smere nebol jediný, aj člen bolševického vedenia Karl Radek v roku 1923 tvrdil, že fašizmus je *socializmus strednej triedy*.

Fašistická propaganda predstavovala vládu Mussoliniho ako pokus nadviazať na veľké tradície Rímskej ríše, dokonca ako pokus o jej obnovenie. Dívali sa na moc Ríma, ale Ríma pohanských cisárov. Propagandistická vízia dejín Talianska v rokoch 1922-1943 vyzerala asi takto: Rím Cézara a Augusta – nádhera a úpadok,

potom dlho, dlho nič, až do októbra roku 1922. Zároveň boli za priamych predchodcov fašizmu označení tvorcovia talianskeho protipápežského *risorgimenta* pri zjednocovaní Talianska v 19. storočí. Ako bolo napísané v roku 1935 v príručke pre talianskych učiteľov: „*Dnes dovršujeme dielo risorgimenta po stránke náboženskej, morálnej, politickej, ekonomickej.*“ V tejto vízii histórie nebol priestor pre stredovekú Itáliu a pápežský Rím. Pápežský štát, hoci existoval dlhšie ako staroveký Rím, vypadol z oficiálnych dejín Talianska.

Od Marxa k Marxovi

Mussolini začal svoju politickú aktivitu ako socialista a ako socialista ju aj ukončil. V roku 1943 opäť naskočil do *červenej električky* – z funkcie predsedu vlády ho odvolal a dal zatknúť taliansky kráľ Viktor Emanuel, vyslobodili ho Nemci a pod ochranou Wehrmachtu vytvoril tzv. Taliansku sociálnu republiku (Repubblica Sociale Italiana (RSI), či tiež Repubblica di Salò).

Mussolini sa teda úplne zhodol s komunistami (dominujúcimi v boji proti Nemecku aj proti bábkovej vláde Republiky Salò v Taliansku), že jediným správnym režimom pre Taliansko je republika zaručujúca všetky „práva pracujúcich“. V rokoch 1943 až 1945 bola v Republike Salò väčšina priemyslu znárodnená a Mussolini verejne predniesol sebakritiku za to, že v rokoch 1922-1943 ustúpil „veľkému kapitálu“ a upustil od pôvodného fašistického plánu prevziať väčšinu priemyselných odvetví štátom.

V rokoch 1943–1945 sa v kruhu najbližších Mussoliniho spolupracovníkov objavil Nicola Bombacci, zakladajúci člen Talianskej komunistickej strany a dlhé roky spätý s Kominternou, takže bol považovaný za Leninovho učeníka. Bombacci stál za radikálnou ľavicovou – v sociálnom i politickom zmysle – propagandou vlády Talianskej sociálnej republiky. Jeho zámerom však bolo financovať súborné vydanie diela Karla Marxa vládou Republiky Salò.

A teraz si predstavte, že dnes sú ešte stále ľudia, ktorí tvrdia, že fašizmus bol *hnutím krajnej pravice*!

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/fasizmus-ako-krajna-pravica-kto-je-autorom-vyroku-socializmus-mam-v-krvi/>